

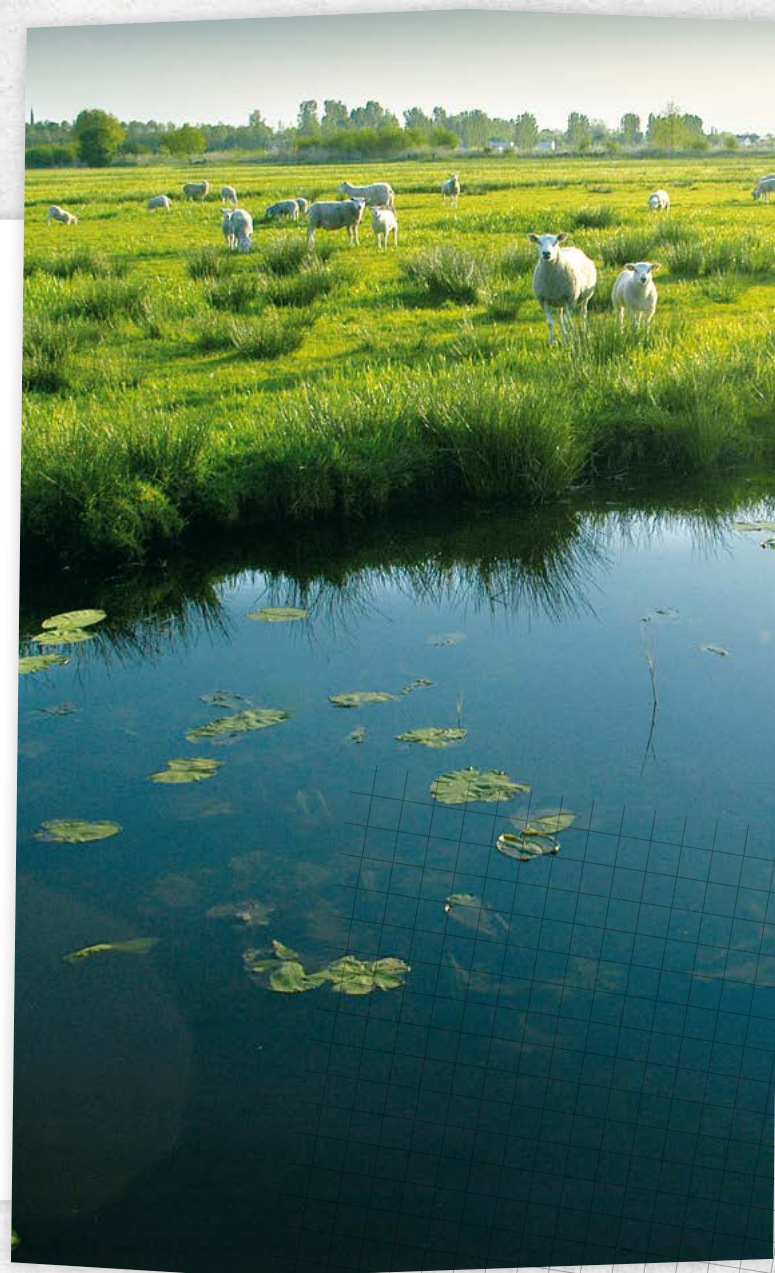

STARTNOTITIE BELEIDSKADER LEEFOMGEVING

November 2021

Inhoud

• Leeswijzer	3
• Aanleiding: waarom een beleidskader?	4
• Een beleidskader Leefomgeving	6
• Opbouw beleidskader	12
- Beleidskader Leefomgeving	13
- Deel A Omgevingskwaliteit in het hart van de opgaven	14
- Deel B De verstedelijkingsopgave (wonen, werken en leegstand)	16
• Proces: Hoe gaan we het doen?	17
• Bijlagen	
- Bijlage 1: De context & het speelveld	20
- Observaties uit de praktijk	21
- Observaties in het politiek/bestuurlijk krachtenveld...	23
- Inzichten	24
- Bijlage 2: Begrippenlijst	26

Leeswijzer

**Brabant is volop in verandering en de ruimte is schaars.
Hoe kunnen we inspelen op alle uitdagingen voor de toekomst
en tegelijk de kwaliteit van onze leefomgeving versterken?
Dit vraagt om een actualisatie van het provinciaal beleid,
in het bijzonder van het verstedelijkingsbeleid.**

Procedureel gezien nadert de vigerende Structuurvisie RO (partieel herzien in 2014) tien jaar na vaststelling het einde van zijn looptijd. In lijn met de Koers 2030 is er behoefte aan een helder beleidskader voor opgaven op het gebied van kwaliteit van onze leefomgeving. Een beleidskader Leefomgeving kan daarbij een brugfunctie vervullen tussen de provinciale Omgevingsvisie en de diverse beleidskaders en uitvoeringsagenda's.

Deze startnotitie schetst hoe het beleidskader Leefomgeving eruit gaat zien. Daarbij gaat het zowel over de gewenste inhoudelijke beleidsactualisatie als de beoogde manier van samenwerken met partners in de fysieke leefomgeving. In deze startnotitie staan we ook stil bij het totstandkomingsproces van het beleidskader en het doorlopen van een mogelijke MER-procedure.

In de bijlage staat een schets van de context en het speelveld waarbinnen het beleidskader Leefomgeving zijn werking moet krijgen.

Aanleiding:

waarom een beleidskader?

Er zijn meerdere redenen waarom er behoefte is aan een beleidskader Leefomgeving. Hieronder wordt ingegaan op de inhoudelijke en procedurele argumenten daartoe.

Inhoudelijk

Er verandert in Brabant veel en in een hoog tempo. Maatschappelijke opgaven en demografische ontwikkelingen in Brabant brengen vraagstukken met zich mee die urgent, ingrijpend, grootschalig zijn en bovendien vaak met elkaar verweven. Denk aan het versnellen van het bouwen van nieuwe woningen en de aansluiting op mobiliteitsnetwerken, het vinden van ruimte voor de opwekking van duurzame energie, de aanpassing aan een veranderend klimaat, de ontwikkeling van een circulaire economie en de omschakeling naar landschaps- en gemeenschapsinclusieve landbouw, maar ook de doelstellingen en ambities met betrekking tot het vergroten van leefbaarheid en de brede welvaart van de Brabander.

De fysieke leefomgeving is een belangrijk verbindend aspect bij deze opgaven. Alle opgaven naast elkaar vragen samen daarbij meer ruimte dan beschikbaar is in onze provincie. Dit roept de vraag op hoe we de fysieke ruimte in Brabant optimaal kunnen benutten. Welke koppelkansen liggen er en welke functiecombinaties zijn mogelijk en/of noodzakelijk? Hoe behouden we de kwaliteit van de leefomgeving die zo'n grote invloed heeft op het dagelijks leven van de Brabanders? De centrale opgave is om een balans te vinden tussen het vormgeven aan de grote transities en het borgen en vergroten van de kwaliteit van onze leefomgeving.

Het beleidskader Leefomgeving kleurt de Brabantse Omgevingsvisie¹ verder in: hoe geeft de provincie invulling aan de nieuwe manier van samenwerken, wat is onze inzet en welke rolnemingen hoort daarbij (richting geven, beweging stimuleren, mogelijk maken)?²

De rol van de provincie bij de aanpak van de vele samenhangende opgaven in de leefomgeving staat overigens onder druk. Het huidige decentrale ordeningsstelsel wordt ter discussie gesteld. De Tweede Kamer vindt dat het allemaal te traag gaat in de regio. De roep om een steviger regierol van het Rijk neemt

Alle opgaven naast elkaar vragen samen daarbij meer ruimte dan beschikbaar is

toe ('een minister van ruimte'). Daarnaast bieden de Omgevingswet (gemeenten als eerste aan zet) en ook de vaststelling van de NOVI aangrijpingspunten voor een duidelijke rolopvatting voor de provincie. In deze context is het belangrijk dat het beleidskader Leefomgeving de rolinvulling en positiebepaling van de provincie in dit speelveld duidelijk neerzet. De provincie heeft een belangrijke toegevoegde waarde als het gaat om regie op samenvallende opgaven en het zoeken naar afwegingen tussen de verschillende schaalniveaus.

Daarnaast bevat dit beleidskader een uitwerking van de ambities uit de Omgevingsvisie voor een sterk stedelijk netwerk gezien vanuit het verstedelijkingsbeleid. Welke opgaven komen er vanuit de verstedelijkingsopgave af op de provincie, welke uitgangspunten gelden in het beleid voor wonen, werken en leegstand en hoe vervult de provincie daarbij haar rol?

- 1 De Brabantse Omgevingsvisie benoemt vijf kernwaarden waarmee de aanpak van maatschappelijke opgaven moet bijdragen aan de ambitie voor een veilige, aantrekkelijke en herkenbare (leef)omgevingskwaliteit. De vijf kernwaarden zijn: 1. We gaan voor meerwaarde-creatie, 2. We gaan voor technische én sociale innovatie, 3. We gaan voor kwaliteit boven kwantiteit, 4. We gaan voor steeds beter en 5. We gaan voor proactief en preventief boven gevolgbeperking en herstel.
- 2 Aspecten waarvoor doorwerking naar anderen (initiatiefnemers, gemeenten en waterschappen) nodig is, worden momenteel uitgewerkt in de Omgevingsverordening.

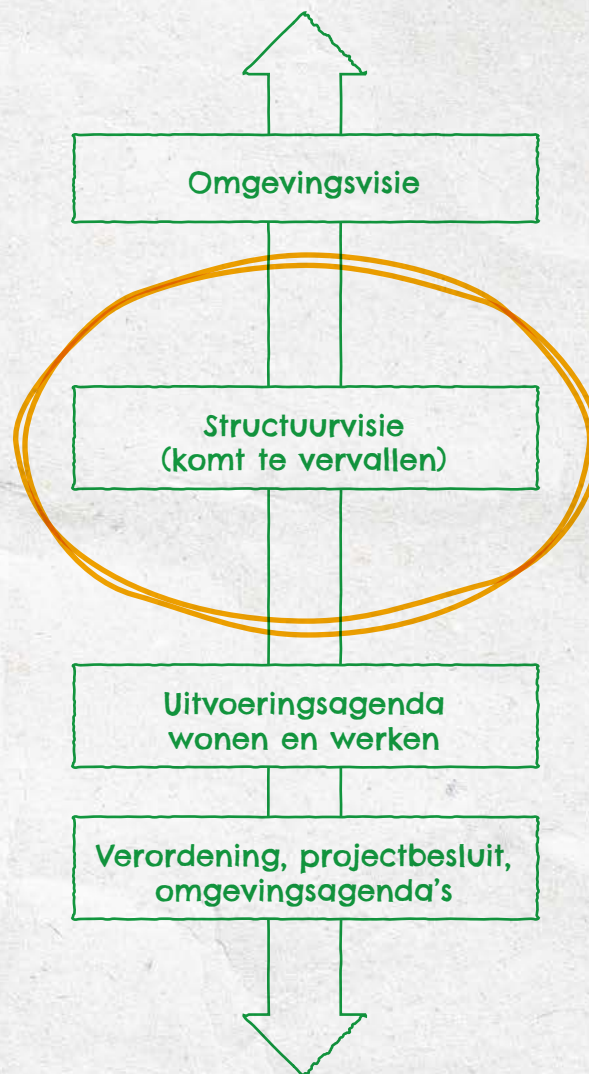
Verlopen Structuurvisie RO

Naast de Brabantse Omgevingsvisie is op dit moment ook nog de Structuurvisie RO van kracht. Hierin staat het ruimtelijke beleid en de doelen die de provincie graag wil bereiken en op welke wijze. Deze structuurvisie is eind 2010 in werking getreden en in 2014 partiel herzien vanwege aanpassing van het landbouwbeleid. Deze structuurvisie nadert tien jaar na de vaststelling het einde van de looptijd.

Deze structuurvisie is bovendien niet meer actueel door de vaststelling van de Omgevingsvisie (2018), nieuwe beleidskaders (zoals voor energie, economie en mobiliteit), en ophanden zijnde beleidskaders voor gezondheid, landbouw en voedsel, natuur, milieu en vrije tijd, cultuur, sport en erfgoed en het regionale water- en bodemprogramma. Het is daarom wenselijk om de structuurvisie in te trekken.

Koers 2030

In de Statenmededeling Koers 2030 is aangegeven dat de Omgevingsvisie nader wordt uitgewerkt in onderliggende beleidskaders en uitvoeringsagenda's. Met het vervallen van de Structuurvisie RO ligt het conform de opzet van Koers 2030 voor de hand om deze lacune ook met een beleidskader op te vullen. Dit beleidskader Leefomgeving geeft aan hoe bijgedragen wordt aan overkoepelende doelen en ambities op het gebied van kwaliteit van de leefomgeving, en bovendien legt het geactualiseerd beleid met betrekking tot de verstedelijkingsopgave vast.

Het beleidskader heeft tot slot ook een juridische grondslag. Naast de Omgevingsvisie biedt het beleidskader inzicht in de provinciale doelen van beleid en biedt daardoor een grondslag voor provinciaal handelen, bijvoorbeeld voor het maken van regionale afspraken rondom verstedelijking, voor kaderstelling in de omgevingsverordening of als grondslag voor de inzet van instrumenten zoals projectbesluit, instructies of interventies.

Een beleidskader

Leefomgeving

Doel beleidskader

In het beleidskader Leefomgeving werken we de koers van de Brabantse Omgevingsvisie verder uit. We maken concreet hoe we samen met onze partners willen werken aan de hoofdpogaven en transities in de leefomgeving. Met als hoofddoel: het versterken van de omgevingskwaliteit³ van Brabant. Het beleidskader leefomgeving biedt houvast bij het maken van keuzes in de fysieke leefomgeving om Brabant in de toekomst (nog) aantrekkelijker, bereikbaarder, concurrerender en duurzamer te maken.

Het beleidskader Leefomgeving legt enerzijds een verbinding tussen de Omgevingsvisie en de uitvoeringsagenda's wonen, werken & leegstand, en legt anderzijds de verbinding tussen het ruimtelijke beleid van de verschillende beleidskaders, zoals voor economie, vrije tijd, landbouw & voedsel, mobiliteit, natuur, energie, milieu, bodem & water en gezondheid. Daarnaast legt het beleidskader het geactualiseerde verstedelijkingsbeleid vast.

Binnen de provincie wordt op allerlei terreinen gewerkt aan het opstellen van thematische beleidskaders. Hierin richten we ons vanuit een specifieke opgave primair op het richting geven, beweging stimuleren of mogelijk maken van ontwikkelingen. Met een sterke nadruk op het maken van 'meters'. Richtlijnen, regels, agenda's en subsidies worden uitgewerkt. Maar wat de ruimtelijke impact van de betreffende ontwikkeling of bescherming precies is, blijkt doorgaans pas in de praktijk bij de uitvoering. Vanuit een integraal perspectief op de

leefwereld kan dan blijken dat beoogde beleidslijnen onderling botsen (ruimtelijk of anderszins) en dus niet te combineren zijn. Het beleidskader Leefomgeving zet in op het verbinden van de verschillende kaders door in samenhang (én vooraf) integrale afwegingen te maken met als doel thematische doelen en ambities te realiseren. Nadrukkelijk uitgangspunt bij dit proces zijn de ambities, doelen en principes van de vastgestelde beleidskaders. Wellicht bieden inzichten tijdens het proces nadere richting op (thematische) onderdelen, welke in uitwerking van uitvoeringsagenda's (en/of eventueel aangepaste regels) gespecificeerd en/of aangescherpt kunnen worden.

We beginnen niet vanaf 0. We werken al (vaak samen met onze partners) in gebiedsgerichte trajecten aan de opgaven uit onze Omgevingsvisie. Voorbeelden zijn GGA Groen/blauw bij natuur- en wateropgaven, Eindhoven XL, maar ook 'Grote oogst' bedrijventerreinen.

3 Een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit is in de Brabantse Omgevingsvisie (de kwaliteit van Brabant, visie op de Brabantse Leefomgeving p.45) omschreven als: 'Het werken aan een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit is de basis voor al ons handelen. Deze basisopgave is veelomvattend en gaat over milieuaspecten, als een schone bodem, schoon water (ondergrond) en schone lucht. Maar ook om landschappelijke- en cultuurhistorische aantrekkelijkheid, een goede woon- en werkomgeving met een aantrekkelijk aanbod aan voorzieningen, stilte en een natuurlijke omgeving, waarin biodiversiteit en recreatie hand in hand gaan.' In de (Interim) Omgevingsverordening wordt omgevingskwaliteit omschreven als: 'de kwaliteit van een plek of gebied die bepaald wordt door een goed samenspel van herkomstwaarde, belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde'.

Een beleidskader

Leefomgeving

Het belang van een diepe, ronde en brede kijk

Thematische aanpakken kunnen onderling botsen in de leefomgeving of een integrale verbetering van de leefomgeving in de weg staan. Uiteraard is men zich bij een thematische aanpak bewust van de leefomgeving en worden thematische gebiedsgerichte aanpakken gestart. En, omgekeerd, worden bij de gebiedsgerichte aanpak ook thematische belangen betrokken. Toch is er in de praktijk vaak sprake van een wereld van verschil: gaat het om woningbouw of een integrale stedelijke ontwikkeling? Redeneren we vanuit de obstakels in een tracé of vanuit de vraag welke verbindingen de leefbaarheid van de regio vergroten? Is dijkverzwaring het doel of klimaatadaptatie met waterveiligheid? Vertrekken we vanuit één of vanuit dubbele of meerdere doelstellingen?

Een paar kwesties uit onze eigen praktijk

- Hoe gaan we om met de transformatie van bedrijventerreinen naar woningbouw, of het toestaan van functiemenging op bedrijventerreinen, in relatie tot benodigde binnenstedelijke (milieu) ruimte, doelstellingen voor een circulaire economie en mobiliteit(hub) en/of nieuwe werklocaties in uitleggebieden?

- Duurzame opwek is van belang voor de energie-opgave waar we voor staan, een opgave die aanpassing van het energiesysteem vraagt. Hoe zorgen we ervoor dat we samen de juiste afwegingen maken? Bijvoorbeeld in relatie tot het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van energie, de ligging ten opzichte van het netwerk (en bijhorende capaciteit), maar ook de combinatie met onze landschaps-, landbouw- en natuurdoelstellingen.
- Er landen veel opgaven in het landelijk gebied, waaronder wettelijke opgaven rondom natuur (N2000), water (KRW) en stikstof. Hoe realiseren we deze opgaven ruimtelijk in samenhang, in combinatie met ambities op het vlak van onder meer leefbaarheid, landschappelijke kwaliteit en economie?
- Als we de woningopgave (deels) oplossen door nieuwe woonvormen op percelen vrijkomend agrarisch bedrijfstvastgoed (VAB's) toe te staan, wat betekent dit dan voor de bereikbaarheid, de leefbaarheid en de voorzieningen van bestaande kleine kernen (sociaal/maatschappelijk)?

Het begint met een diepe, ronde en brede kijk: een krachtig verhaal van **soms tegengestelde belangen die samen moeten komen op één en dezelfde plek** (meerwaarde). Die krachtige bundeling ontstaat in een gebied en in gesprek met de daar aanwezige partners – waarbij de kernwaarden/handelingsprincipes uit de Omgevingsvisie voor ons leidend zijn. De thematische

invalshoek bij grote opgaven is dan ook vaak niet een logische invalshoek. Juist omdat de ontwikkelingen van vandaag de dag zo'n grote impact hebben en in de leefomgeving concurrerende vraagstukken veroorzaken, wordt de roep om 'een omkering in kijkrichting' sterker. Om niet meer van individuele ontwikkelingen uit te gaan, maar te redeneren vanuit de kwaliteit van de leefomgeving waarin alles z'n plek moet krijgen. Vanuit een brede samenhang zoeken naar heldere keuzes.

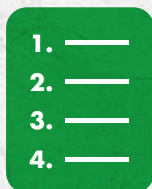
Een beleidskader

Leefomgeving

Het beleidskader Leefomgeving helpt om integrale keuzes te maken bij opgaven die een ruimtelijke vertaling hebben of krijgen. Het gaat hierbij om:

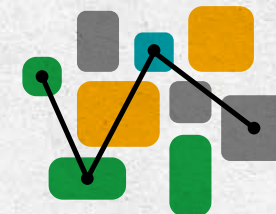
Verdelen:
kiezen & prioriteren

Verbeelden:
met een ontwerpende aanpak & verhalen om opgaven vorm te geven in bestaande gebieden

Verbinden:
combineren & integreren van opgaven

Een beleidskader

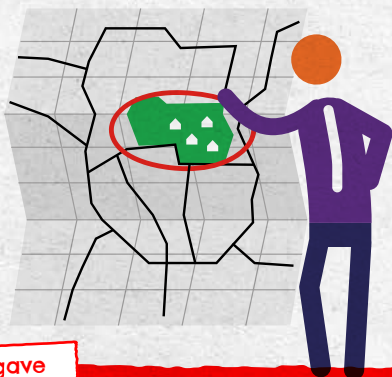
Leefomgeving

De meerwaarde van een beleidskader leefomgeving

Het beleidskader Leefomgeving geeft richting en houvast bij het voeren van regie op de leefomgeving en de belangenafwegingen die daarbij gemaakt worden. Daarbij richten wij onze aandacht in eerste instantie vooral op ruimtelijke consequenties.

1. Richting geven aan een gezonde en veilige leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit in Brabant door het integreren en verweven van doelen en keuzes (integratie- en verdelingsvraagstuk) met impact op de leefomgeving, door:

- inzicht in de ruimtelijke impact van de uitvoering van de thematische opgaven en ruimtelijke samenhang van deze opgaven te realiseren (in samenhang met andere beleidskaders);
- richting te geven aan duurzame verstedelijking, waarbij stad en land in samenhang worden benaderd;
- het vastleggen van waarden en kenmerken (ten behoeve van het centraal stellen van een gebied, waarin de kwantitatieve en kwalitatieve maatschappelijke opgaven vormgegeven worden).

Naar inhoudsopgave

2. Regie voeren op ruimtelijke ontwikkelingen (beweging stimuleren en mogelijk maken), door:

- proactief in plaats van reactief te acteren en het tijdig in beeld brengen van ruimtelijke consequenties (verbeeldingsvraagstuk):
 - Voor ruimtelijke initiatieven en ontwikkelingen vanuit gemeenten of de samenleving op korte termijn, zonder verantwoordelijkheden op de burger of gemeenten af te wentelen.
 - Door te laten zien hoe de grote maatschappelijke vraagstukken van nu de sleutel kunnen zijn voor structurele (ruimtelijke) verbeteringen op lange termijn.
- ontwikkelingen te stimuleren en mogelijk te maken met oog voor omgevingskwaliteit: het verder uitwerken van de nieuwe manier van samenwerken uit de Omgevingsvisie in bijhorende handelingsperspectieven, waarbij ingezet wordt op evenwicht/balans tussen de maatschappelijke opgaven in onze Omgevingsvisie.

Een beleidskader

Leefomgeving

Rolopvatting provincie

De impact op de fysieke leefomgeving van diverse opgaven (integratie- en verdelingsvraagstuk), de ruimtelijke vertaling van urgente maatschappelijke transities en het veranderend speelveld moeten in samenhang en balans worden gezien. Dit vraagt om een heldere rolopvatting van de provincie, waarbij we als één overheid én samen met onze partners met een integrale aanpak aan opgaven in de leefomgeving werken.

De Omgevingswet en de Brabantse Omgevingsvisie bieden de mogelijkheid voor een vernieuwde rolinvulling van de provincie. De provincie voert regie op de aanpak van opgaven en transities in de fysieke leefomgeving op verschillende schaalniveaus. Dit moet leiden tot een betere en meer gezamenlijke (provincie, gemeenten, Rijk en waterschappen) afweging en een verbeterde omgevingskwaliteit.

Kortom:

met het beleidskader Leefomgeving trekken we de lijn van de Omgevingsvisie door en zetten we maximaal in op het integreren en verweven van functies (integratievraagstuk) waarbij de leefwereld centraal staat en we een (gezamenlijke) aanpak ontwikkelen met een veilige en gezonde leefomgeving met goede omgevingskwaliteit in het hart van de opgaven.

De leefwereld van de Brabander staat centraal

Zoals vastgelegd in de Brabantse Omgevingsvisie werken we niet vanuit de eigen systeemwereld, maar zetten we de leefwereld centraal: 'De ruimte om te handelen ontstaat door te werken vanuit doelen in plaats van instrumenten. Door maatschappelijk gedragen waarden centraal te stellen in ons handelen. Door de meerwaardebenadering per definitie toe te passen, in plaats van als uitzondering. En door te redeneren vanuit casuïstiek en doelen in plaats vanuit regels. Bestuurlijke afwegingsruimte maakt van maatwerk de nieuwe standaard.' Op deze wijze dragen wij bij aan de brede welvaart van de Brabander.

Het is daarbij de ambitie dat elke ontwikkeling met impact op de leefomgeving bijdraagt aan de verbetering van een veilige en gezonde leefomgeving met goede

Een precies strak omlind en uitgestippeld pad past niet bij de dynamiek en veelheid aan opgaves in de provincie

omgevingskwaliteit. Als basis voor ons handelen nemen we de 'leefwereld' met de bestaande gebiedskenmerken, waarden, identiteiten en kwaliteiten als uitgangspunt. Waarden en kenmerken willen we niet alleen beschermen, maar ook verbinden met nieuwe ontwikkelingen, waardoor kansen ontstaan voor nieuwe kracht. Daarbij past ook bescheidenheid in de oplossingen: een precies strak omlind en uitgestippeld pad past niet bij de dynamiek en veelheid aan opgaves in de provincie, en sluit ook niet aan bij de verschillen tussen de gebieden in Brabant. Het is verstandiger om daar adaptief en met de nodige flexibiliteit mee om te gaan.

Van systeem naar leefwereld

Een beleidskader

Leefomgeving

Kortom

Het beleidskader moet bijdragen aan het proces van een brede afweging van verschillende belangen en waarden, een optimaal gebruik van schaarse ruimte én een versterking van de omgevingskwaliteit.

Een nieuw beleidskader Leefomgeving moet:

- > • richting geven met ontwikkelings- en inrichtingsprincipes voor de leefomgeving;
- > • concreet maken hoe wij gebiedsgericht en samen met partners willen werken aan een gezonde en veilige leefomgeving met goede omgevingskwaliteit;
- > • ingaan op de vraag hoe wij met initiatieven in de fysieke leefomgeving willen omgaan;
- > • laten zien hoe wij ontwerpkracht willen inzetten bij urgente opgaven in de leefomgeving.

Opbouw beleidskader

Het beleidskader is een integrerend beleidskader dat de verbinding vormt tussen de diverse beleidskaders en uitvoeringsagenda's van de provincie en deze koppelt aan ons handelen in de fysieke leefomgeving (en vice versa). Dit leidt tot de indeling op de volgende pagina met ingrediënten en doelen van de verschillende onderdelen. Bovendien is de verhouding met bestaande uitvoeringsagenda's (en de Omgevingsverordening) gevisualiseerd.

Het beleidskader zal bestaan uit een generiek deel A gericht op de werkwijze (invulling van diep, breed & rond) en een inhoudelijk deel B voor de actualisatie van de verstedelijkingsopgave. Met deze startnotitie zetten we (vooralsnog) in om beide onderwerpen te vatten in één beleidskader. Het nader uitwerken van de inhoud van het beleidskader kan echter aanleiding geven om beide onderwerpen in aparte (en dus 2) beleidskaders vorm te geven. De keuze hiervoor is onderdeel van het proces.

Deel A

Kwaliteit van de leefomgeving

Deel B

De verstedelijkings- opgave (wonen, werken en leegstand)

Beleidskader Leefomgeving

Deel A

Een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit in het hart van de opgaven.

Doel: een veilige en gezonde leefomgeving met versterking van de omgevingskwaliteit.

Ontwikkel- & inrichtingsprincipes

Doel: verdere invulling geven van het diep, rond en breed kijken uit de Omgevingsvisie door inzicht te geven in principes van de verschillende opgaven en andere beleidskaders.

Gebiedskompassen

Doel: richting geven aan opgaven en ontwikkelingen in gebieden met kwaliteiten en waarden van deze gebieden als startpunt.

Gebiedsgericht werken

Doel: realiseren van opgaven en versnellen van de uitvoeringskracht in samenwerking met partners, waarbij het gebied centraal staat.

Omgevings-
Verordening

Kader Ontwerp &
Beeld

Uitvoeringsagenda
...

Deel B

**Wonen, Werken
& Leegstand**

Doel: richting geven aan de verstedelijkingsopgave van Brabantse steden, dorpen en het landelijk gebied

Wonen

Doel: bijdragen aan een goed functionerende woningmarkt in steden en dorpen, waarbij de behoefte aan nieuwe woonruimte zorgvuldig wordt ingepast en het fijn wonen blijft in Brabant.

Werken

Doel: zorgen voor vitale en toekomstbestendige werklocaties voor bedrijven, kantoren en winkels en dat elk bedrijf zich kan vestigen op de juiste plek.

Leegstand

Doel: voorkomen en terugdringen van leegstand in zowel stedelijk als landelijk gebied, waarbij vrijkomende ruimte ingezet wordt voor (maatschappelijke) opgaven en transities.

Brabantse Agenda
Wonen

Aanpak
Werklocaties

Brabantse
Aanpak Leegstand
& Transformaties

Naar inhoudsopgave

Deel A

Een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit in het hart van de opgaven

Deel A geeft een beschrijving van de ontwikkel- en inrichtingsprincipes, het werken met gebiedskompassen en de inzet op gebiedsgericht werken.

Ontwikkelings- en inrichtingsprincipes

Voortbouwend op de kernwaarden en handelingsprincipes van de Omgevingsvisie⁴ en gemaakte beleidskeuzes in de beleidskaders en uitvoeringsagenda's worden ontwikkelings- en inrichtingsprincipes opgesteld. Deze vormen de basis voor een integrale afweging bij ontwikkelingen en bescherming met een botsende ruimtelijke impact of botsende opgaven. De inhoudelijke vulling hiervan komt uit de verschillende andere beleidskaders. De motivering van keuze gebeurt door de set principes als geheel evenwichtig en in onderling verband toe te passen. 'Diep, rond en breed werken' met veel ruimte voor maatwerk vereist een transparante manier van werken over hoe met elk van de principes is omgegaan in het keuzeproces. Het is dus niet de bedoeling om op basis van één enkel principe ontwikkelingen uit te sluiten. De principes zijn bepalend voor het eigen handelen in de (fysieke) leefomgeving en zijn het vertrekpunt in de samenwerking met onze partners en burgers. Door een gebiedsgerichte bundeling van ontwikkelings- en inrichtingsprincipes én een analyse van de samenvallende opgaven krijgen we zicht op hoe het 'spel' van de brede afweging in elkaar steekt.

Waar liggen mogelijkheden voor slimme combinaties en integratie van opgaven? Geen strijd om de ruimte waarbij de 'sterkste' functie wint, maar een gesprek over het verhogen van het verhogen van de kwaliteit van een gebied.

⁴ Kernwaarden: zie voetnoot pagina 4

ruimtelijke
kenmerken

Gebiedskompassen

Gebiedskompassen vormen het tweede element van deel A. Hierbij gaat het over de kwaliteiten en waarden van de gebieden. In gebiedskompassen beschrijven we de gebiedskenmerken en hiermee geven we richting aan de beoogde opgaven. Startpunt vormen de ruimtelijke kenmerken van een gebied, of een gebiedstype, die bepalend zijn voor de karakteristiek en kwaliteit van dat gebied of gebiedstype. Daarbij is - naar aanleiding van de evaluatie BrUG - aandacht voor het borgen van de landschapskwaliteit(en) in samenspraak met andere beleidskaders in ontwikkeling (zoals natuur en levendig Brabant). We onderzoeken of we dit onderdeel digitaal kunnen ontsluiten. De huidige gebiedspaspoorten en kaarten (als uitwerking van de Structuurvisie RO) bieden een eerste handreiking voor dit onderdeel.

type gebied

Deel A

Een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit in het hart van de opgaven

Gebiedsgericht werken

Om eerdergenoemde ambities en doelen waar te maken wordt ingezet op samenwerking en gebiedsgericht werken. Hierin zijn al stappen gezet, maar het kan beter. Ingezet wordt op het vergroten van de provinciale uitvoeringskracht en het vergroten van effectiviteit en efficiency door samen en gebiedsgericht uitwerking te geven aan:

- het richting geven en beweging stimuleren via regionaal en subregionaal werken (ontwikkeldagen, samenwerken als één overheid en/of met onze partners zoals in de Peel of van Gogh NP i.o.);
- het inzicht en overzicht geven van diverse trajecten van Rijks- tot en met subregionaal niveau, inclusief dwarsverbanden, met verbinding aan het provinciaal beleid en (door)werkingen. (Voorbeeld: omgevingsagenda's, verstedelijkingsstrategie, Regionale Investeringsagenda's, regionale afspraken);
- het beleidsmatig inzetten van ontwerp onderzoek, ontwerpkracht en verbeelding. Doel is om vanuit botsende dilemma's en koppelkansen en via de ontwerpende manier van werken scenario's voor de toekomst te vinden;

- het inzetten op vergroten van kennis en expertise op gebied van werken met de Omgevingswet, het versterken van omgevingskwaliteit en het samenwerken als één overheid op diverse schaalniveaus;
- het mogelijk maken van het 'goede' gesprek bij botsende belangen conform de rolopvatting van de provincie.

Zoals gezegd starten we niet vanaf 0. Voor de bouwstenen in deel A putten we nadrukkelijk uit de trajecten van de verstedelijkingsstrategie en GGA gebiedsgerichte aanpak groen/blauw, omdat we hier op dit moment al met onze partners aan werken.

Geen strijd om de ruimte waarbij de 'sterkste' functie wint, maar een gesprek over het verhogen van de omgevingskwaliteit in een gebied.

Deel B

De verstedelijkingsopgave (wonen, werken en leegstand)

Deel B geeft uitwerking van het verstedelijkingsbeleid ten behoeve van een sterk stedelijk netwerk en legt hiervoor uitgangspunten vast.

Daarbij gaat het onder meer in op de concentratie van verstedelijking, het inspelen op demografische ontwikkelingen, zorgvuldig ruimtegebruik, verknoping van stedelijke ontwikkelingen aan infrastructuur, de culturele, sport en vrijetijdsvoorzieningen, en versterking van economische clusters, waaronder geschikte locaties voor (X)XL-logistiek. Bovendien actualiseren wij de beschrijving van de woon-, werk- en leegstandsopgaven in het (hoog)stedelijk gebied en in de kernen van het landelijke gebied op basis van de afspraken en doelen uit de Aanpak Werklocaties, Actieagenda Wonen, de Brabantse Aanpak Leegstand en de (sub)regionale samenwerking op deze onderwerpen. Uiteraard leggen wij daarbij de verbinding met andere beleidskaders en uitvoeringsagenda's (o.a. op het gebied van mobiliteit, energie, klimaatadaptatie, economie, gezondheid, natuur en levendigheid van Brabant).

Inzichten uit de verstedelijkingsstrategie en de discussie over XXL Logistiek kunnen leiden tot aanpassingen in beleid van wonen, werken en leegstand. Dit kan mogelijk consequenties hebben voor een MER-plicht en de planning.

Proces:

Hoe gaan we het doen?

Een rijdende trein

Met de omgevingsvisie, diverse beleidskaders en uitvoeringsagenda's – zoals van wonen en werken – maar ook het verstedelijkingsbeleid in de structuurvisie, ligt er al een fundament voor het beleidskader leefomgeving. We beginnen niet opnieuw, maar bouwen hierop voort, bezien óf en zo ja welke aanpassingen nodig zijn en werken deze verder uit.

We willen bovendien zoveel mogelijk gebruik maken van de reeds lopende gebiedsgerichte processen. Daar wordt al invulling gegeven aan de samenwerking met regio's en andere overheden. Daarbij wordt getracht samenhang aan te brengen in de verschillende programma's en trajecten. En daar wordt al gezocht naar een uitvoeringsstructuur en instrumenten die de realisatie van de opgaven kan ondersteunen. We willen deze gebiedsgerichte trajecten gebruiken ten behoeve van het verrijken van de inhoud van het op te stellen beleidskader. Deze gebiedsgerichte vorm van participatie draagt ook bij aan betrokkenheid en mede-eigenaarschap bij de partners.

We definiëren een aantal sporen voor het proces met stakeholders/experts, bestuurders en ambtenaren:

- **Verwevend extern:** Er lopen momenteel meerdere trajecten met onze partners: van verstedelijkingsstrategie tot (lokale) initiatieven. Daar halen we op en verbinden en spiegelen waar dit nuttig is.
- **Het bestuurlijke spoor extern:** Er wordt zoveel mogelijk aangehaakt op bestaande bestuurlijke overleggen zoals de overleggen met de Waterschappen en de themabijeenkomsten op de Ontwikkeldagen in de regio's. Bestuurders van gemeenten en waterschappen kunnen daarbij in interactieve sessies aangeven welke dilemma's zij komende jaren verwachten in 'de strijd om de ruimte' en/of goede voorbeelden aandragen van (sub)regionale samenwerking en gebiedsgerichte benaderingen.
- **Het bestuurlijk spoor intern:** Het voorstel is om in lijn met de processen van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening de werkgroep Implementatie Omgevingswet te continueren. Naast de kaderstellende rol van PS komt hier nadrukkelijk het gesprek terug hoe PS hun controlerende rol op de fysieke leefomgeving ziet en hoe we dit kunnen inrichten. In het traject worden themabijeenkomsten ingebouwd zodat PS hun kaderstellende rol op goede wijze kunnen invullen.

- **Verwevende sporen 'interne' beleidskaders en uitvoeringsagenda's:** Er worden momenteel diverse beleidskaders en uitvoeringsagenda's uitgewerkt die een relatie hebben met de fysieke leefomgeving, zoals beleidskader gezondheid, milieu en landbouw & voedsel of uitvoeringsagenda's actualisatie wonen of de ruimtelijk economische uitvoeringsagenda. Dergelijke trajecten kennen ook participatiesporen. Om onze partners niet te 'overvragen' benutten we dergelijke trajecten maximaal.
- **Brabant Advies:** BrabantAdvies heeft in augustus 2021 advies gegeven over de Brabantse Omgevingsverordening. Wij bouwen graag voort op eerdere advisering van Brabant Advies en zullen hen dan ook betrekken bij de opstart en het ontwerp-beleidskader om ons van input te voorzien.

Bij het opstellen van de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en de Uitvoeringsagenda's Wonen en Werken is uitvoerig gesproken met (veelal dezelfde) stakeholders en specialisten. De (voor)kennis en expertise van deze stakeholders is zeer waardevol. Gericht vragen we om te reflecteren op (tussentijdse) resultaten van het beleidskader Leefomgeving. Ook kunnen zij bezien of de gehanteerde en gekozen lijn(en) van eerder vastgestelde stukken goed uitgewerkt en/of geborgd worden in het nieuwe beleidskader.

Proces:

Hoe gaan we het doen?

Een aanpak in stappen

Er wordt gewerkt in drie fases. Om voldoende ruimte te laten voor flexibiliteit, en tegelijkertijd tempo te kunnen maken, worden deze waar mogelijk deels parallel aan elkaar uitgewerkt. Het streven is om een samenhangend beleidskader te ontwikkelen dat in iedere fase van het traject ruimte geeft om verbinding te maken met alle betrokken partijen.

Fase 1

Overzicht
Q1-2 2022

- Brede verkenning op de opgaven rondom leefomgeving en omgevingskwaliteit: *Wat doen we al? Wat missen we? Wat moet/kan beter of verdient meer aandacht?*
- Eerste aanzet van ontwikkelings- en inrichtingsprincipes en in kaart brengen van kwaliteiten van de gebieden voor de gebiedskompassen.
- Inventarisatie van beleid wonen, werken en leegstand.

Fase 2

Inzicht
Q2-3 2022

- Eerste ordening van de ontwikkelings- en inrichtingsprincipes (set van principes): *Waar schuurt het en waar kan het schitteren?*
- Koppelen van de set van principes met de gebiedskompassen door zichtbaar te maken welke opgaven in een gebied aan de orde zijn, elkaar versterken of juist strijdig aan elkaar zijn.
- Actualisatie/herijking verstedelijkingsbeleid.

Fase 3

Uitzicht
Q3-4 2022*

- Richting geven aan en verbeteren van de samenwerking en gebiedsgericht werken.
- Opstellen van plan van aanpak m.b.t. verdere uitwerking die nodig is om het beleid uit het beleidskader en het integrerend karakter hiervan waar te maken.

* PS zal het beleidskader oordeelsvormend bespreken (Q3 2022) voordat deze vastgesteld wordt op een later moment (Q4 2022)

Proces:

Hoe gaan we het doen?

Plan-m.e.r.

Beleidskaders kunnen plan-m.e.r-plichtig zijn als daarin kaders worden gesteld aan een m.e.r.(beoordelings-) plichtige activiteit of als er kaders worden gesteld aan ontwikkelingen met een effect op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden. Het is nog de vraag of er voor dit beleidskader een m.e.r.-plicht bestaat. Dit is afhankelijk van de richting die wordt uitgewerkt voor (met name) de concentratie van verstedelijking en (X)XL Logistiek én er aanleiding is om het vigerende beleid aan te passen. Los van of er een verplichting bestaat, kan de m.e.r.-methodiek ook helpen bij het opstellen van het beleidskader en het op goede wijze meenemen van milieuaspecten. Bijvoorbeeld door vanuit een m.e.r.-beoordeling een alternatieven-studie te doen, door stakeholders te raadplegen en de commissie m.e.r. te betrekken. Een analyse waarbij gebruik wordt gemaakt van de m.e.r.-methodiek helpt bij een goede onderbouwing voor de te hanteren inrichtings- en ontwerpprincipes en door de effecten van beleidskeuzes goed in beeld te brengen.

Wij stellen voor het proces voor de Notitie reikwijdte en detailniveau op te starten.

Financiën

Het gaat om het beschikbaar stellen van € 300.000 via het budget WWL. Deel is afhankelijk van de ontwikkeling van instrumentarium en eventueel een MER-traject.

Bijlage 1

De context & het speelveld

Een lange traditie in ontwikkeling

Het beleidskader Leefomgeving staat niet op zichzelf. De provincie Noord-Brabant werkt al jaren aan de inrichting en ontwikkeling van Brabant. Voorbeelden hiervan zijn de deelstreekplannen en dorpsuitbreidingsplannen uit de jaren '30 van de vorige eeuw, het Welvaartsplan van net na de Tweede Wereldoorlog en de streekplannen van de jaren '70, '80, '90 en de structuurvisie (2010). Om dit in beeld te brengen is een tijdslijn gemaakt. Deze laat zien dat Brabant een traditie heeft ontwikkeld van ruimtelijk beleid met een integrerend karakter voor opgaven vanuit natuur, landbouw en water, met als vertrekpunt het versterken van ruimtelijke kwaliteit en het bevorderen van gezondheid. Met de Omgevingswet wordt dit speelveld verder verbreed.

Er ligt bovendien een opdracht om te werken als één overheid, waarbij gemeenten als eerstverantwoordelijke voor de leefomgeving, een belangrijke rol hebben. In de Brabantse Omgevingsvisie is – op hoofdlijnen – vastgelegd hoe de provincie daarin wil acteren en welke rol en positie daarbij horen. In de Omgevingsvisie is de beweging in gang gezet om minder vanuit de systeemwereld te denken en meer vanuit de leefwereld te werken. Maar hoe gaat dat in de praktijk? Welke handvatten zijn nodig? Om de context, urgentie en complexiteit te duiden zijn onderstaande observaties en conclusies geformuleerd.

Observaties uit de praktijk

...de druk op de ruimte
is meer en meer voelbaar;
met botsende belangen.

De 'druk op de ruimte' is meer en meer voelbaar. Onder andere in de laatste Perspectiefnota is hierbij stilgestaan, en daarnaast is dit vraagstuk in de media nadrukkelijk aan de orde. Belangen en opgaven lijken over elkaar heen te buitelen. De ruimtelijke dynamiek en de impact van de vraagstukken (zoals op het gebied van landbouw, natuur, stikstof of wonen) is groot. Vanuit een integrerend perspectief wordt getracht deze vraagstukken met elkaar te verbinden, zoals in het NOVI-gebied de Peel of Van Gogh NP i.o. De grenzen van het huidige systeem zijn bereikt, en het verdelings- en integratievraagstuk wordt groter. Zo vragen de energietransitie en klimaatadaptatie om ruimte. Ook rondom het woonbeleid is te zien dat we verschillende perspectieven nastreven: van concentratie van wonen rond spoorzones (bestuursopdracht transformatie, beleidskader Mobiliteit) tot het willen koppelen van wonen in het landelijk gebied aan een bossenstrategie. Naast de druk op de leefomgeving als gevolg van deze opgaven, zijn er initiatieven vanuit burgers, organisaties en ondernemers met een impact op de leefomgeving, zoals (XXL-)logistiek of zonneweides. Dit vergroot de druk en maakt afwegingen complexer.

...de roep om een
samenhangende, gebiedsgerichte
aanpak neemt toe.

De toenemende druk op de fysieke leefomgeving leidt tot een groeiend besef van het belang om tot een 'samenhangende, gebiedsgerichte aanpak' te komen in de uitvoering, waarbij wordt vertrokken vanuit de kernkwaliteiten en waarden van een gebied, samen met het netwerk en met als doel om de ambities te realiseren. Maar, hoe maken we in gebieden keuzes op zo'n manier dat de (thematische) ambities inderdaad ook dichterbij komen en met inachtneming van de kwaliteiten van het gebied? Vanuit verschillende provinciale beleidsthema's zijn richtlijnen, 'ladders' of afweegprincipes, al dan niet met partners, opgesteld. Hoe passen die precies op elkaar in een gebied? En, wat krijgt voorrang als het erop aankomt? Wat is er nodig om het beleid daadwerkelijk ook 'diep, rond en breed' aan de voorkant af te wegen, botsende belangen niet uit de weg gaan, en te voorkomen dat deze in de uitvoering vanuit incidenten moeten worden opgelost? Blijkbaar helpen de verschillende, individuele sporen op dit moment (nog) niet afdoende om tot gewogen keuzes te komen. Samenhang ontstaat dus niet vanzelf. De wederzijdse koppeling tussen systeem- en leefwereld blijkt lastig in te richten.

Observaties uit de praktijk

...er ontstaan allerlei goede initiatieven en ideeën voor oplossingen; afwegingskaders, beslisbomen, gebiedsgerichte projecten.

De provincie ontwikkelt op dit moment beleidskaders en uitvoeringsagenda's met een breed pallet aan acties en oplossingsrichtingen om (1) enerzijds tot in- en overzicht te komen van wat er speelt in het gebied ('het beeld') en (2) anderzijds om tot keuzes tussen en koppelkansen van functies te komen ('de afweging'). Daarnaast worden (3) de kwaliteiten op een diverse manier en vaak vanuit casuïstiek in beeld gebracht. Verschillende pilots, experimenten, (investerings-)agenda's en projecten lopen of worden opgestart. Dit leidt tot een **versnipperd speelveld**. Daarnaast wordt de provincie steeds vaker benaderd door initiatiefnemers met kleinschalige tot grootschalige initiatieven. De provincie denkt in eerste instantie vaak mee met dergelijke initiatieven. Maar, na een aantal enthousiaste gesprekken stopt het proces. Want zodra de concrete vraag op tafel komt of de provincie wil participeren, past een initiatief vaak niet in ons beleid. Of we vinden dat het initiatief méér, of andere oplossingen moet bieden dan de initiatiefnemer voor ogen had. Zo gebeurt het dat er verwachtingen ontstaan, die later eindigen in teleurstelling.

De vraag is, hoe kunnen wij als provincie de energie van dergelijke initiatieven vasthouden en inzetten, duidelijker zijn aan de voorkant over wat wij willen, met oog voor kwaliteit en de gecombineerde belangen en opgaven? De vraag werkt ook omgekeerd: Hoe verhouden we ons tot gebieden waar weinig energie en initiatief zit maar wel een provinciale opgave?

...en roepen de verschillende sporen (in de regio) regelmatig de vraag op: wie trekt de kar op de samenhang en de afweging?

Er lijkt op dit moment geen vanzelfsprekend mechanisme om afwegingen bij elkaar te brengen en deze integrerend te benaderen. Dit wordt versterkt door toepassing van thematische afwegingsladders en -principes. En, doordat thematisch doorgaans eigen uitvoeringslijnen in de regio's worden ingezet. **Met als gevolg de terugkerende vraag:**

Wie trekt de kar nu op de samenhang en de afweging?

Observaties in het politiek/ bestuurlijk krachtenveld...

...is de behoefte aan zicht
op de integrale ruimtelijke
afweging groot bij GS en PS.

Gevraagd wordt om duidelijke redeneerlijnen zodat de politiek betere afwegingen kan maken die ook goed te volgen zijn. Staten geven vaak aan geïnformeerd te willen worden over de wijze waarop afwegingen gemaakt worden in de leefomgeving en hoe daarbij meerwaarde gecreëerd wordt. Dit in het licht van de provinciale belangen die zijn neergelegd in de Omgevingsverordening – een Stateninstrument –, het belang van maatwerk, diep, rond en breed werken en een focus op regionale samenwerking. Ook vanuit GS zien we het belang om tot meer **overzicht en inzicht** te komen in de samenhang van de verschillende opgaven (onder andere bij de Samenwerkingsagenda's Eindhoven en Breda) en de ruimtelijke claims die opgaven leggen (bijvoorbeeld de impact van de RES'sen, de transitie van de landbouw en de ambities rondom Natura 2000 gebieden).

...streeft het Rijk naar meer
grip op de inrichting van
de beperkte ruimte door
meer regie te pakken,
regioaanpak te kiezen en
door met voorkeursvolgordes
in de ruimtelijke afweging te
werken (NOVI).

De roep om een stevigere regierol van het Rijk neemt toe en de Tweede Kamer dringt aan om als Rijk weer in het RO-domein te stappen ('*omdat het allemaal veel te traag gaat in de regio*'). Daarnaast maakt het Rijk de beweging om samenhangende opgaven regionaal en gebiedsgericht aan te pakken (omgevingsagenda, NOVI-gebieden, Regionale investeringsagenda's et cetera). Het Rijk baseert zich daarbij op de principes en voorkeursvolgordes uit NOVI. Dit kan gevolgen hebben voor de afwegingsruimte van provincies.

...legt de Omgevingswet het
primaat van de afweging bij
gemeenten. Waar voegt de
provincie waarde toe?

Volgens de Omgevingswet zijn gemeenten als eerste aan zet met een eigen integrale opdracht en met een opdracht tot samenwerking met bestuurlijke partners (subsidiariteit). Dat laat onverlet dat wij ons provinciale belang kunnen toevoegen aan gemeentelijke keuzes en inzet. Onze provincie heeft de taak om vanuit de **vernieuwde rolinvulling en -inkleuring een regisserende en gewaardeerde rol** te vervullen in dit vraagstuk. En om daarmee het vraagstuk in de regio en de gebieden van Brabant verder te brengen. Dit moet leiden tot een betere en meer gezamenlijke (provincie, gemeenten, Rijk en waterschappen) afweging en een verbeterde omgevingskwaliteit. Wij willen daarbij een betrouwbare partner zijn en richting de (gemeentelijke) partners duidelijk maken wat ons belang is en hoe wij dat willen realiseren. Helderheid over wat wij van belang vinden in de inrichting van de fysieke leefomgeving, en hoe zwaar elk element meeweegt, wordt op deze wijze een essentieel onderdeel van een goede samenwerking en goed partnerschap tussen overheden.

Inzichten

1. Gegeven de beperkte ruimte kan de aanpak van de vele en samenhangende vraagstukken in de leefomgeving niet zonder een 'diepe, ronde en brede afweging' met oog voor kwaliteit. Deze afweging dient een belangrijk vertrekpunt van beleid te zijn en niet (alleen en vooral) een 'uitvoeringsprobleem'.

Niet alles kan en past als gevolg van de hoeveelheid aan opgaven en als gevolg van de kenmerken en kwaliteiten van een gebied. Bovendien moet het gehele plaatje doelen en ambities van provinciale omgevingsvisie dichterbij brengen. Dit vraagt om een goed zicht op de impact van ontwikkelingen en van de mogelijkheden om opgaven te combineren in het gebied (grote klappers, slimme functiecombinaties).

De conclusie is dat de verschillende ruimteclaims in een gebied vanaf de start van de beleidsvorming in samenhang moeten worden gezien. Hoe verschillende zaken samenkomen in een gebied of een regio wordt nu vaak pas voelbaar in de uitvoering en is daarmee vooral een 'uitvoeringsprobleem'. 'Starten met de kaart op tafel', in- en uitzoomen en kijken wat te combineren valt met het oog op de omgevingskwaliteit en in het kader van realisatiekracht maakt de uitvoering krachtiger en zal deze versnellen.

2. Er is meer zicht nodig op hoe de kaders, richtlijnen, afwegingsladders en weegwerkwijzen functioneren, op elkaar ingrijpen en bijdragen aan een brede afweging in de praktijk.

Van cruciaal belang is het om:

1. tot een overzicht te komen van alle provinciale beleidsvelden waar momenteel ruimteclaims, richtlijnen en/of afwegingsprincipes zijn geformuleerd.
2. meer zicht te krijgen op hoe het spel van de brede afweging momenteel in elkaar steekt. Welke elementen wegen hoe zwaar mee (voorkeur) en wat doet die stand van zaken met de uitvoerbaarheid in de praktijk (wat kunnen we er mee in de praktijk)?

Dit alles met als doel tot een gezamenlijke richting te kunnen komen zodat we de diep, breed en ronde afweging vooraf in de beleidsvorming borgen.

Inzichten

3. De kenmerken en kwaliteiten van het gebied dienen de onderlegger te zijn voor keuzes in de leefomgeving. Maar verbeelding is ook nodig.

Er is meer nodig dan het alleen het in beeld brengen van ontwikkelingen, bijvoorbeeld waar woningbouw wordt gepleegd of wind- of zonneparken terecht komen. Er dient bijvoorbeeld ook rekening gehouden te worden met klimaatadaptieve, CO₂- of stikstofreducerende maatregelen. Bovendien dienen sociaalmaatschappelijke thema's goed meegenomen te worden bij ontwikkelingen in de leefomgeving. Bij het maken van goede afwegingen vormen de kenmerken en kwaliteiten van een gebied het startpunt voor een samenhangend ontwikkelingsperspectief.

Naar inhoudsopgave

4. Samenhang ontstaat niet vanzelf. Provinciale regie is nodig om tot de gewenste samenhang te komen, met oog voor de gedeelde verantwoordelijkheid voor vraagstukken in de leefomgeving.

De bovenstaande analyse brengt meerdere regie- en samenhangvraagstukken met zich mee. Er ontstaat langzaam een nieuwe manier van werken, die op meerdere terreinen samen met en/of door onze partners al is ingezet. Concreet gaat het om vijf vragen:

- A. Regie/samenhang op het proces in de gebieden.
- B. Regie/samenhang op het proces in de organisatie.
- C. Regie op de inhoudelijke samenhang in het provinciaal beleid en op het maken van de brede afweging in de ruimte.
- D. Regie/samenhang bij het verbeelden (beeld en droom) van de diverse opgaven in gebieden.
- E. Taal: consistentie aanbrengen in begrippen die nu in huis verschillend worden gebruikt.

Bijlage 2

Begrippenlijst

Gebiedsgericht - Het initiatief en de locatie staan centraal, nu en in de toekomst. Het niet sectoraal aanpakken maar combineren van opgaven en kansen zodat ontwikkelingen optimaal bijdragen aan een gebied t.b.v. balans tussen people, planet en profit.

GGA Groen/blauw - Met de gebiedsgerichte aanpak (GGA) groen/blauw werken de provincie en haar partners aan natuur- en wateropgaven in Brabant. In de gebiedsgerichte aanpak pakt de provincie samen met waterschappen, terreinbeheerders, gemeenten, inwoners, (agrarische) bedrijven en andere betrokkenen meerdere vraagstukken tegelijkertijd in een gebied aan.

'Grote oogst' bedrijventerreinen - Een project van de provincie voor verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen, om zo een substantiële bijdrage te leveren aan onder andere de energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie en stikstofreductie.

Kernwaarden - De Brabantse Omgevingsvisie benoemt vijf kernwaarden waarmee de aanpak van maatschappelijke opgaven moet bijdragen aan de

ambitie voor een veilige, aantrekkelijke en herkenbare (leef)omgevingskwaliteit. De vijf kernwaarden zijn:

1. We gaan voor meerwaarde-creatie, 2. We gaan voor technische én sociale innovatie, 3. We gaan voor kwaliteit boven kwantiteit, 4. We gaan voor steeds beter en 5. We gaan voor proactief en preventief boven gevolgbepierking en herstel.

Koers 2030 - Een opdracht, waarin wij als provincie beschrijven hoe we invulling geven aan verschillende opdrachten uit het bestuursakkoord. Met deze opdracht wordt toegewerkt naar uniforme kaderstelling, een duurzame begroting en toekomstbestendige organisatie.

NOVI - De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is de langetermijnvisie van het Rijk op de toekomstige inrichting en ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland.

NOVI-gebied - Het kabinet heeft NOVI-gebieden benoemd (waaronder de Peel). Het Rijk werkt hier samen met de regio aan urgente ruimtelijke-fysieke opgaven en transitie, die essentieel zijn voor de regio én Nederland. Het is een Rijksinstrument, waarbij overheden meerdere

jaren verbonden zijn en toewerken naar de echte gezamenlijke uitvoering van de verschillende opgaven.

Omgevingskwaliteit - In de Brabantse Omgevingsvisie (de kwaliteit van Brabant, visie op de Brabantse Leefomgeving p.45) beschreven als: 'Het werken aan een veilige en gezonde leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit is de basis voor al ons handelen. Deze basisopgave is veelomvattend en gaat over milieuaspecten, als een schone bodem, schoon water (ondergrond) en schone lucht. Maar ook om landschappelijke- en cultuurhistorische aantrekkelijkheid, een goede woon- en werkomgeving met een aantrekkelijk aanbod aan voorzieningen, stilte en een natuurlijke omgeving, waarin biodiversiteit en recreatie hand in hand gaan.' In de (Interim) Omgevingsverordening wordt omgevingskwaliteit omschreven als: 'de kwaliteit van een plek of gebied die bepaald wordt door een goed samenspel van herkomstwaarde, belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde'.

Begrippenlijst

Ontwerpkraft - Is de kracht van verbeelding en van ontwerp. Het vermogen om ontwerp vragen, om aannames te doorbreken, om creatieve samenwerkingen aan te gaan en om nieuwe oplossingen in praktijk te brengen. Het schetsen van toekomstperspectief, kansen en knelpunten in een gebied. Ontwerpkraft geeft inzicht in verbindingen en combineert meerdere transitieopgaven, stakeholders, investeringen, tijdlijnen en schaalniveaus.

RES - In Regionale Energie Strategieën (RES) worden veel nationale afspraken uit het Klimaatakkoord in de praktijk gebracht. Het is een voorstel van de regio aan het Rijk hoe zij bijdraagt aan een aantal onderdelen van het Nationaal Klimaatakkoord: de opwek van duurzame elektriciteit, de besparing van energie en het duurzaam verwarmen van gebouwen.

RIA - een regionale investeringsagenda (RIA). Het is een samenwerking tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke instellingen, die samen verkennen hoe een impuls kan worden gegeven aan de ontwikkeling van een regio. Het heeft als doel een aantal opgaven versneld uit te voeren, zoals o.a. woningbouw, mobiliteit, duurzame economische ontwikkeling met energietransitie en landschap.

Regionale omgevingsagenda - het instrument waarin regio en provincie hun gezamenlijke ambitie, opgaven en acties benoemen en de wijze waarop partijen willen gaan samenwerken om die doelen te halen. Het is de basis voor het tweejaarlijks overleg en een belangrijke bouwsteen voor de inbreng van provincie en regio in het overleg over de Omgevingsagenda op landsdeelniveau als opvolger van de Mirtgebiedsagenda.

Systeem- en leefwereld - De leefwereld is de omgeving om je heen, die je op dit moment kunt waarnemen. De systeemwereld is de wereld van wetten, processen en procedures die in o.a. in systemen, beleid, richtlijnen en formuleren zijn gevangen.

Van Gogh NP i.o. - Voor Van Gogh Nationaal Park i.o. werken partners van overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven samen aan masterplan om een gebied centraal in Brabant tot in de steden aan te wijzen als Van Gogh Nationaal Park. Het wordt het eerste Nationaal Park 'nieuwe stijl' in Nederland, met meerwaarde voor de natuur, de mensen en de regionale economie in Brabant, die de motor wordt voor verdere gebiedsontwikkelingen. Daarbij staan gebiedsgericht, integraal en verbindend samenwerken centraal.

Verstedelijkingsstrategie - Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten werken op dit moment samen om te komen tot een gezamenlijk gedragen strategie voor slimme en duurzame verstedelijking voor stedelijk Brabant. Dit alles in relatie met de opgaven op het gebied van o.a. klimaatadaptatie, energietransitie, slimme mobiliteit, landbouw, biodiversiteit, landschap, recreatie, gezondheid en (circulaire) economie.

Dit is een uitgave van:
Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
Brabantlaan 1
5200 MC 's-Hertogenbosch
www.brabant.nl
November 2021

